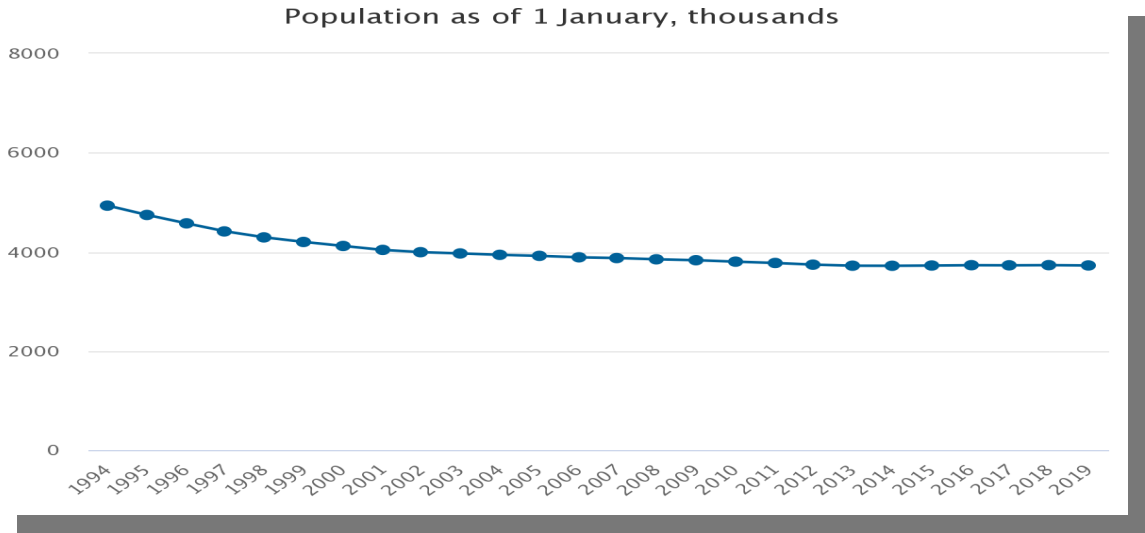

DIŞ GÖÇ VE NÜFUS BAĞLAMINDA GÜRCİSTAN VATANDAŞLARININ TÜRKİYE'YE GÖÇÜ

Murad Khashimov

Günümüzde Ortadoğu'dan Güney Asya'ya, Afrika'dan Kafkasya'ya gerçekleşen kitlesel göç iki taraflı olarak meydana gelmektedir. Buna göre göç, hem göç edilen ülke hem de göç veren ülke için çeşitli sorunlar yaratmaktadır. Genç ve kalifiye işgücünün kaybı, ekonomik büyüme oranındaki azalma ve ülke nüfusundaki anlık düşüşler bu sorunlardan bazılarını oluşturmaktadır. Özellikle Kafkas ülkelerinden Gürcistan'ın nüfusundaki düşüşler bu hususta oldukça dikkat çekmektedir. Gürcistan nüfus uzmanları ülkenin demografik bir krizin eşliğinde olduğunu söylemekte ve bu krizin oluşmasında öncü rolü dış göç hareketlerinin oynadığı konusunda hemfikir görünmektedirler. Nüfus uzmanlarına göre Gürcistan'daki demografik kriz ulusal tehdit niteliği taşımakta ve gerekli önlemler alınmadığı takdirde, ülke nüfusunun 2050 yılına gelindiğinde yaklaşık %28 yani 1,1 milyon kadar azalabileceği ifade edilmektedir¹. Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi'nin (GEOSTAT) 1994-2019 yılları arasındaki nüfus verilerine bakıldığında, ülke nüfusunun ciddi oranda azalmakta olduğu görülmektedir.

Tablo 1: 1994-2019 Yılları Arasında Gürcistan'ın Nüfusu

Kaynak: Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi'nin (GEOSTAT), <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/41/population>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020)

1994-2019 yılları arasındaki nüfus verilerine göre Gürcistan'ın 1994 yılındaki nüfusu 4,9 milyon iken, bu rakam 2019 yılında 3,7 milyona gerilemiştir. Dolayısıyla 1994-2019

¹ Murad Khashimov, "Gürcistan Demografik Krizin Eşliğinde Mi?", Göç Araştırmaları Vakfı, <https://www.gocvakfi.org/tr/2019/07/24/gurcistan-demografik-krizin-esiginde-mi/>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020)

yılları arasındaki ülke nüfusunun yaklaşık 1,2 milyon kadar azaldığı anlaşılmaktadır². Elde edilen bilgiler göz önüne alındığında, göçün Gürcistan ülke nüfusunun azalışında önemli bir etki yarattığını ve merkezi bir konumda olmaya devam edeceği söylenebilir. Gürcistan'da nüfusun bölgesel hareketliliği ile ilgili neredeyse hiçbir istatistik veri bulunmamaktadır. Dolayısıyla Gürcistan'da dış göç dengesini hesaplamak oldukça zor bir çalışmayı gerektirmektedir.³

Geçtiğimiz son on yıl boyunca, Gürcistan dış göç ülkesi olmaya devam etmiştir. Göç etme sebeplerinin ağırlıklı olarak yüksek işsizlik ve kötü işleyen bir işgücü piyasası nedeniyle ekonomik bir nitelik taşıdığı gözlemlenmektedir⁴. Buna bağlı olarak, yurtdışında bulunan Gürcülerin sayısı hakkında kesin veriler bulunmamakla birlikte, Gürcistan'ın vatandaşlarının göç ettiği ülkeler arasında Türkiye başta olmak üzere Rusya, Yunanistan, İtalya, Almanya, ABD, Ukrayna, Azerbaycan ve buna benzer birçok ülke yer aldığı tahmin edilmektedir⁵.

Diğer taraftan, eski dünya karalarının geometrik merkezinde bulunan Türkiye, sınırları aşan insan hareketlerinden en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Zira Türkiye karalar arasında doğal bir köprü vazifesi gören konumuyla göç rotlarının orta yerinde bulunmaktadır. Bilhassa Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Tacikistan, Özbekistan, Kırgızistan, İran ve Gürcistan'dan gelen düzensiz göçmenlerin Avrupa'ya geçmek isterken zorunlu olarak kullandıkları koridor durumunda kalmaktadır. Bununla birlikte Türkiye'nin giderek ekonomik açıdan kendine yeterli hale gelmesi nedeniyle göçmenlerin Türkiye'ye yönelik algıları değişmiştir. Beş yıl önceye kadar transit geçiş için kullanılan Türkiye, artık gelecek aranan hedef ülke haline gelmiştir⁶. Son dönemde yaşanan göç hareketleri Türkiye'nin artık göç alan bir ülke konumunda olduğuna dair ipuçları da vermektedir. Özellikle 1989'da Doğu Bloku'nun dağılması ile birlikte bu ülkelerde yaşayan pek çok kişinin ekonomik ve siyasal kaosa paralel olarak dünyanın farklı bölgelerine göç ettiği bilinmektedir. Türkiye de bu süreçten etkilenmiş, çoğunluğu komşusu olan eski Doğu Bloğu ülkeleri üzerinden artan nüfus hareketleri ile karşı karşıya kalmıştır. Başta Rusya Federasyonu, Ukrayna olmak üzere Moldova, Romanya, Bulgaristan ve Gürcistan vatandaşları Türkiye'ye çeşitli amaçlarla giriş yapmaktadırlar. Bu ülkelere gelenlerin büyük çoğunluğu ticari amaç olarak nitelendirilebileceğimiz baval

² Gürcistan Ulusal İstatistik Ofisi'nin (GEOSTAT), <https://www.geostat.ge/en/modules/categories/41/population>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020)

³ Mirian Tukhashvili, Tsirkulyarnaya Migratsiya v Gruzii, Poyasnitelynaya Zapiska, Karim Vostok, 2012, s. 1.

⁴ Natiya Mestvirishvili, Shemi Tsirkulyarnoy Migratsii v Gruzii: İzvlechenniye Uroki i Dalneyshiye Shagi, Analiticheskii Brif, Prague Process, 2018, s. 2.

⁵ SOVA, "Kuda Migriruyut Gruzini?", <https://sova.news/2016/04/30/kuda-migriruyut-gruziny/>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

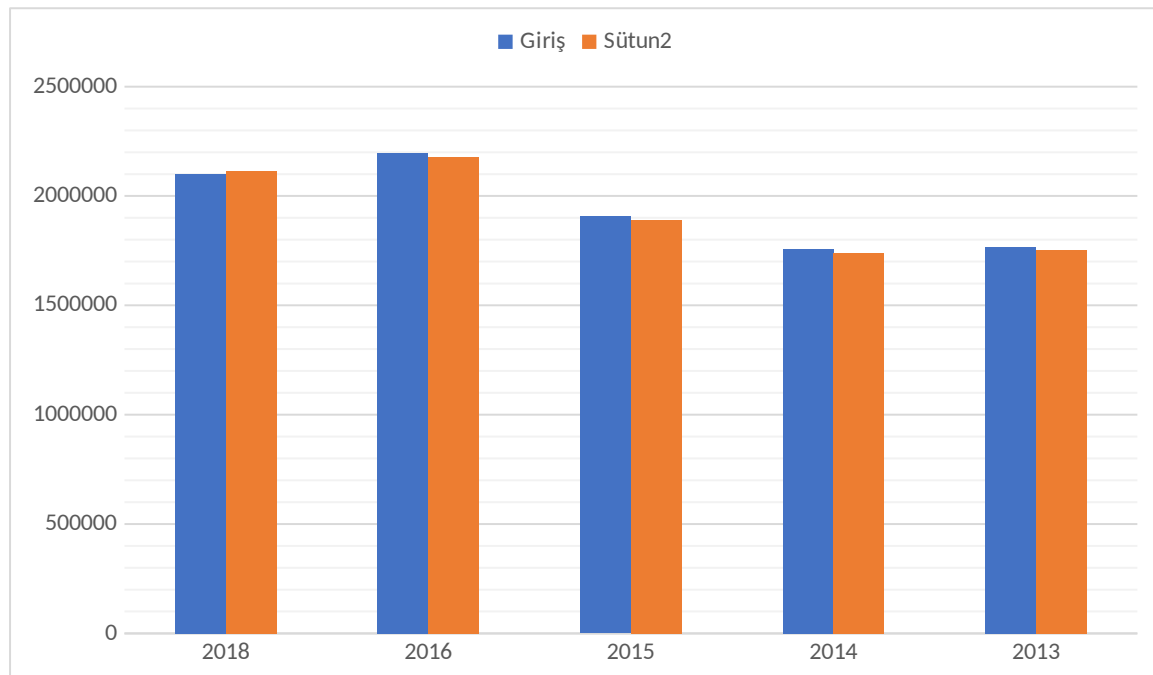
⁶ Kenan Arınç, "Doğu Sınırlarından Türkiye'ye Yaya Mülteci Akımı ve Ortaya Çıkan Sorunlar", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(3), 2018, s. 1469.

ticareti, ya da Türkiye'nin geniş emek piyasasında kayıt dışı işlerde çalışmak üzere gelmektedirler⁷.

Bu bağlamda Gürcistan ülke nüfusu bakımından yaşanan azalmada Gürcistan'dan Türkiye yapılan göçlerin nasıl bir etkiye sahip olduğu ve bu göçlerin Gürcistan açısında diaspora yaratıp yaratmadığı sorularına cevap aranmaya çalışılmaktadır.

Bu sorulara cevap vermek için bazı verilere yakından bakılması gerekmektedir. Buna göre Gürcistan vatandaşlarının Türkiye'ye sağladığı giriş-çıkışlar üzerinden bu konuda bir yorum geliştirilebilir.

Tablo 2: Yıllara Göre Türkiye Sınırından Giriş-Çıkış Yapan Gürcistan Vatandaşları (Milyon. Kişi)

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü⁸.

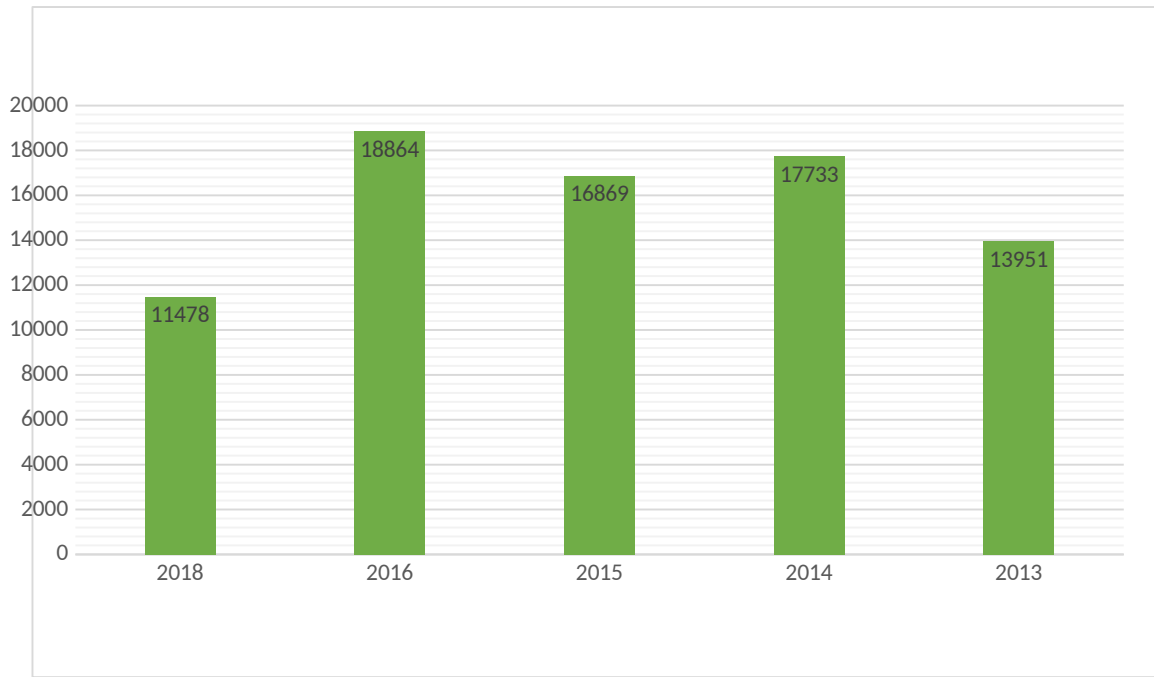
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ülkeye yapılan giriş ve çıkışlar konusunda yayınladığı verilere bakılırsa, 2013 yılında ülkeye giriş yapan Gürcistan vatandaşı sayısı – 1.766.224 kişi iken, çıkış yapan vatandaş sayısı 1.752.273 kişi olmuştur; 2014 yılında ülkeye giriş yapan Gürcistan vatandaşı sayısı – 1.755.560 kişi iken, çıkış yapan vatandaş sayısı 1.737.827 kişi olmuştur; 2015 yılında ülkeye giriş yapan Gürcistan vatandaşı sayısı – 1.906.540 kişi iken, çıkış yapan vatandaş sayısı 1.889.671 kişi olmuştur; 2016 yılında ülkeye giriş yapan

⁷ Nihan Çiğerci Ulukan & Umut Ulukan, Kriz ve Göç: Türkiye Gürcistan Nüfus Hareketleri Üzerine Bir Tartışma, Türkiye Ekonomi Kurumu Tartışma Metni, 2012, s. 1.

⁸ İlgili tablonun oluşturulmasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2018, 2016, 2015, 2014 ve 2013 yıllarında yayınladığı veriler kullanılmıştır. Detaylı bilgi için bu linki ziyaret edebilirsiniz: <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

Gürcistan vatandaş sayısı – 2.195.727 milyon kişi iken, çıkış yapan vatandaş sayısı 2.176.863 kişi olmuştur; 2018 yılında ülkeye giriş yapan Gürcistan vatandaş sayısı – 2.101.232 milyon kişi iken, çıkış yapan vatandaş sayısı 2.112.710 kişi olmuştur. Sonuşlar yakından incelendiğinde, baz alınan yıllarda giriş ve çıkışlar açısından bir denge söz konusudur, fakat 2018 yılında gelişen durum ilgi çekmektedir. Buna 2018 yılında Gürcistan vatandaşlarının Türkiye’den yaptığı çıkışlar yapılan girişlerin sayısını geçmiştir⁹. Durumu daha iyi anlamak adına giriş ve çıkışlar arasındaki farklılara bakılması gerekmektedir.

Tablo 3: Yıllara Göre Gürcistan Vatandaşlarının Yaptığı Girişler-Çıkışlar Arasındaki Fark (Bin Kişi)

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü¹⁰.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün giriş ve çıkışlar konusunda verdiği bilgilere göre 2013 yılında Gürcistan vatandaşlarının yaptığı girişler ve çıkışlar arasındaki fark – 13.951 kişi iken, bu fark 2014 yılında – 17.733 kişi, 2015 yılında -16.869 kişi, 2016 yılında – 18.864 kişi olmuştur. İlgili yıllardaki fark yorumlandığında, yapılan girişlerin çıkışlardan daha fazla olduğu görölmüştür. 2018 yılının verilerine bakıldığında ise çıkışların girişlerden daha fazla yaşandığı görölmüştür ve bu bağlamda giriş ve çıkışlar arasında 11.478 bin kişilik fark olmuřtur¹¹.

⁹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

¹⁰ İlgili tablonun oluşturulmasında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2018, 2016, 2015, 2014 ve 2013 yıllarında yayınladığı veriler kullanılmıştır. Detaylı bilgi için bu linki ziyaret edebilirsiniz: <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

¹¹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/yillik-goc-raporlari>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

Bu durum göz önüne alındığında, Mestvirishvili'nin dediği gibi Gürcistan nüfusunun sadece küçük bir kısmı kalıcı göçle ilgilenirken, Gürcülerin yarısından fazlası geçici göçle ilgilenmektedir. Aynı şekilde Güzel'e göre Gürcistan'dan Türkiye'ye yapılan girişlerin neredeyse tamamında geri dönüş gerçekleştirmiş ve buna göre yapılan bu göçlerin "kalıcı olmayan" bir nitelik doğurduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Güzel'e göre Gürcistan'dan Türkiye'ye yapılan göçler mekik göç (bavul ticareti) ya da döngüsel göç olarak adlandırılabilir hareketliliği göstermektedir¹². Yine İçduygu, Erder ve Gençkaya'ya göre başta Gürcistan olmak üzere Moldova, Ukrayna, Rusya, Romanya gibi ülkelerden gelenler ağırlıklı olarak, ev işleri, fuhuş, eğlence, tekstil, inşaat ve turizm gibi alanlarda geçici olarak istihdam edilmektedir. Bu anlamda Gürcistan'dan Türkiye'ye yapılan göçler onlara göre daha çok bavul ticareti ya da mekik göçü niteliği taşımaktadır. Bavul ticareti ya da mekik göçü aynı kişinin defalarca gelip gitmesi olarak tanımlanırsa¹³, bu özellik nedeniyle de bu göç türünün döngüsel göçle benzerlik gösterdiği görülmektedir. Toparlanacak olursa, Gürcistan'dan Türkiye'ye yapılan göçler daha çok mekik göçü ya da döngüsel göç olarak tanımlanmaktadır. İlgili göç türleri "geçicilik" niteliği taşımakta ve buna göre aynı şekilde Gürcistan'dan Türkiye'ye yapılan göçler için bu kuralın geçerliliği söz konusudur. Tablolarda verilen bilgilere bakıldığında da bu "geçicilik" çizgisinin uygulamada karşılık bulduğu anlaşılmaktadır.

1990'ların başlarında Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu bağımsızlığını kazandıktan sonra Gürcistan için Türkiye, gelişmişliğe, ticarete ve Batıya açılan tek kapı haline gelmiştir. Bu sebeple Gürcistan'ın ülke dışına çıkan yaklaşık 3 vatandaşından birisinin tercihi Türkiye olmuştur¹⁴. Uygulamaya bakıldığında Türkiye'ye gelen Gürcistan vatandaşları daha çok geçici nitelikte göç etmektedir. Peki uygulamada bu durumun bu şekilde ilerlemesini sağlayan sebepler nelerdir? Özbey'e göre Gürcistan vatandaşlarının Türkiye'ye yaptıkları göçlerin geçici nitelik taşımasının 5 temel nedeni vardır. Bunlar;

- 1) İki ülke arasındaki vize rejimi,
- 2) Mekânsal yakınlık,
- 3) Giriş-çıkış yapma pratiği,

¹² Bekir Güzel, Türkiye-Gürcistan Sınında Düzensiz Göç Hareketleri: Doğu Karadeniz Örneğinde Göçmen Deneyimleri, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Tezi, Ankara, 2019, s. 35.

¹³ Ahmet İçduygu, Sema Erder & Faruk Gençkaya, (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, MiReKoç, İstanbul, 2014, s. 235.

¹⁴ İbrahim Özer, Doğu ve Güneydoğu Komşu Ülkelerinden Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketleri, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 117.

4) Ulaşım masraflarının azlığı ve

5) Aile ve akraba ilişkilerini sürdürebilmeleridir.¹⁵

Bu nedenler göz önünde bulundurulduğunda, Gürcistan vatandaşlarının Türkiye'ye yaptıkları göçlerin neden geçici bir nitelik taşıdığı anlaşılmaktadır. İlgili sebeplerden dolayı yapılan göçler bir nevi “günübirlik” göç olarak ta adlandırılabilir¹⁶.

Peki, bu duruma bağlı olarak Türkiye ve Gürcistan devletlerinin bu göçlere yönelik sahip olduğu tutumlar nelerdir? Başta vize rejimi gibi iki ülke arasında atılan resmi adımlar, göçün kaderini belirlemektedir. Türkiye, 1991'de Gürcistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülkelerden birisi olmuş ve Mayıs 1992 itibariyle de resmi diplomatik ilişkiler kurmuştur¹⁷. Bu bağlamda yukarıda da zikredildiği gibi, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Gürcistan için Türkiye, gelişmişliğe, ticarete ve Batıya açılan tek kapı haline gelmiştir.

Kalça ve Ari yazdıkları çalışmada bu durumu dile getirerek, Gürcistan ve Türkiye'nin yapılan göçlere yönelik tutumlarını açıklamışlardır. Onlara göre Gürcistan'ın yapılan göçlere yönelik tutumu aşağıdaki şartlar çerçevesinde şekillenmektedir;

- 1) Ülkedeki işsizlik sorunu azalmakta ve işgücü piyasası dengesizliklerinden kurtulmaktadır;
- 2) Ülke göçmenlerin gönderdikleri havale ve getirdikleri dövizlerden büyük ölçüde yararlanmaktadır;
- 3) Ülke göçmenlerin beraberinde getirdikleri yeni bilgi ve becerilerinden faydalanmaktadır;
- 4) Ülke göçlerde yapılan ikili veya çok taraflı anlaşmalar yoluyla çok yönlü işbirliği geliştirebilmektedir.

Türkiye'nin ise bu göçlere yönelik tutumu şu şartlara göre şekillenmektedir;

- 1) Ülke, ilgili bölgelerdeki işgücü sıkıntısını karşılamaktadır;
- 2) Ülke, ilgili bölgelerdeki nüfusu dengelemektedir.¹⁸

Çalışma nüfus kavramıyla yakınlık arz ettiğinden, ilgili hususun ayrıntılı olarak açıklanmasında fayda bulunmaktadır. Gürcistan'da Türkiye'ye yapılan bu göçlerin bölge nüfusunu dengelemesi Türkiye'deki iç göçlerle, daha doğrusu kırdan kente yapılan göçlerle

¹⁵ Kerem Özbey, Sınır Kapitalizmi: Gürcistan'dan Türkiye'ye Günübirlik İşçi Göçü, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2019, ss. 159-174.

¹⁶ Özbey, a.g.e., s.159.

¹⁷ Guram Matchavariani, Karakter i Osobennosti Gruzino-Turetskih Otnosheniy Na Sovremennom Etape, Elektronniy Jurnal “Arhont”, 2017, s. 4. (4-13).

¹⁸ Adem Kalça & Yılmaz Onur Ari, Circular Migration Between Georgia and Turkey: Is Triple Win a Solution for Illegal Employment?, International Conference on Eurasian Economies, 2016, s. 17-18.

alakadır. Şöyle ki, Türkiye’de 1950’li yıllardan bu yana yaşanan kırdan kente yaşanan göçler neticesinde illerin nüfus dengesi bozulmuştur. Bu bağlamda 1950’li yıllardan önce kır nüfusu kentlerden fazla iken, bu yıllardan itibaren günümüze dek yaşanan ve yaşanmaya devam eden göç akımından dolayı durum tam tersine çevrilmiş, köylerin nüfusu kentlerin çok gerisinde kalmıştır¹⁹. Genel olarak Türkiye’de ki iç göçlerin temel nedenleri ekonomik ve sosyal nitelik taşımaktadır; çalışma bakımından istihdam konumu bu anlamda merkezi rol oynamaktadır. 1950’lerden itibaren artan kırdan kente göçün oluşturduğu emek piyasası özellikleri, kayıtdışı ekonominin gelişmesinde etkili faktörler arasında yer almaktadır. Kentlerde yoğunlaşan niteliksiz emek sahipleri, daha az ücretle ve sosyal güvenceye sahip olmaksızın emeklerini arz etmeye razı olmakta ve işgücü arzı büyüdükçe, işverenler de kayıtdışı istihdama daha çok yönelmektedir²⁰. Aynı şekilde Türk işverenler, Gürcü işçilerin Türk işçilerine göre daha az parayla çalıştırdıklarından, Gürcü işçilerini daha fazla tercih etmektedirler²¹. Bu duruma binaen bölgedeki Türk nüfusu daha iyi istihdam şartları için farklı mekanlar göç etmek zorunda kalıyorlar ve sonuç olarak ta bölge nüfusunun dengesi de bozulmaya başlamıştır. Bu anlamda Gürcistan’dan Türkiye’ye yapılan bu göçler, geçici nitelik taşımaya rağmen, bir şekilde bölge nüfusunu dengelemektedir.

Yorumlanacak olursa, Gürcistan’dan Türkiye’ye yapılan göçlerin her iki ülke içinde belirli faydaları bulunmaktadır ve bu nedenle iki ülkenin bu göç süreçlerinin olumlu yönde devam etmesi için çaba sarf edeceği düşünülmektedir.

Bazı yazarlara göre Gürcistan’dan Türkiye’ye yapılan göçlerin geçici niteliği sadece göçmenlerin tutumu üzerinden açıklanamamaktadır. Örneğin İçduygu, Erder ve Gençkaya’ya göre daha önceleri varış ülkesi olarak Türkiye’ye gelmeyi tercih eden içinde Gürcistan vatandaşlarının da bulunduğu Doğu Avrupalı göçmenler, AB içerisinde serbest dolaşım hakkı kazandıktan sonra, Batı Avrupa ülkelerine göç etmeye yönelmiştir. Ayrıca Türkiye’deki ekonomik kriz dönemleri ve yoğun işsizlik durumu, Türkiye işgücü pazarını yabancı işçiler için daha az çekici kılmıştır²².

Mart 2017’den bu yana Gürcü vatandaşları turizm, iş ve şahsi ziyaretler için Schengen ülkelerine vizesiz kısa süreli ziyaretler yapma hakkına eriştiler ve bunun sonucunda Gürcistan vatandaşları AB ülkelerine sığınmacı başvuruları yapmaya başladı. Almanya, Fransa, İsveç ve

¹⁹ Erkan Tosun, Türkiye’de 1950’lerden Günümüze Kırdan Kente İç Göçün Belli Başlı Nedenleri ve Sonuçlarının Sosyolojik Olarak Değerlendirilmesi, Acamedia, Research Proposal, 2019, s. 1-2.

²⁰ Gönül Sevinç, Müge Kantar Davran & Mehmet Reşit Sevinç, Türkiye’de Kırdan Kente Göç Ve Göçün Aile Üzerindeki Etkileri, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, 2018, 3(6), s. 79.

²¹ Özbey, a.g.e., s. 157, 218.

²² Ahmet İçduygu, Sema Erder & Faruk Gençkaya, (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, MiReKoç, İstanbul, 2014, s. 235.

İzlanda bu konudan endişe etmektedir. Bu durumdan anlaşılan, Gürcü vatandaşlar için AB ülkelerine kalıcı olarak yerleşmek nihai hedef haline gelmiştir.²³ Bu nedenle Gürcistan vatandaşları için göç konusunda Türkiye’den diğer ülkelere, özellikle de AB ülkelerine doğru bir eksen kayması yaşanmıştır.

Sonuç olarak, yukarıda sorulan soruya cevap verilecek olursa, çeşitli nedenlerden dolayı Gürcistan’dan Türkiye’ye yapılan göçler geçici nitelik taşıdığından, bu durumun Gürcistan ülke nüfusunda yaşanan azalmada etkili rol oynamadığı ve dolayısıyla belirli bir diaspora topluluğunu yaratmadığı anlaşılmaktadır. Yapılan göçlerin diaspora yaratmamasının sebebi göçlerin geçici olmasıyla alakalıdır, çünkü Cohen²⁴, Safran²⁵, Sheffer²⁶ gibi birçok diaspora teorisyenlerinin diaspora konusunda ortaya koyduğu temel özellikler arasında göçmenlerin göç ettiği ülkelerde kalıcı olmak önemli bir hususu teşkil etmektedir. Aynı zamanda diaspora konusu ile ilgili bu noktada bir hususun açıklanması gerekmektedir. Türkiye’ye bakıldığında bir Gürcü diaspora topluluğundan bahsedilmektedir, ancak ilgili diaspora, köken olarak 19 yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bu diasporanın oluşumu ağırlıklı olarak 93 Harbi olarak literatüre geçen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı’ndan sonra gelen göçmenler sayesinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar ilgili diaspora topluluğu kültürel anlamda varlığını sürdürmeye alışsa da yeni nesillerin ortaya çıkmasıyla birlikte diaspora olma olasılığının zayıfladığı anlaşılmaktadır²⁷. Bu bağlamda Erdemli’nin de dediği gibi Türkiye’deki bu tarihi Gürcistan diasporasına mensup kişilerin büyük bölümü Gürcistan ile doğrudan ya da dolaylı olarak bir ilişki içerisinde olmamaktadır²⁸.

²³ <https://sputnik-georgia.ru/society/20180521/240549949/Pochemu-sokrashaetsja-naselenie-v-Gruzii.html>, (Erişim Tarihi: 04.02.2020).

²⁴ Robert Cohen, *Global Diasporas: An Introduction*. UCL Press, Londra, 1997.

²⁵ William Safran, *Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return* (S. Vertovec, & R. Cohen Ed.). Migration, Diasporas and Transnationalism. Massachusetts: Edward Elgar Pub, 1999.

²⁶ Gabriel Sheffer, *Diaspora Politics, At Home Abroad*. : Cambridge University Press. Cambridge, 2003.

²⁷ Tamar Sadunasvili, *Georgian Migration to Turkey Between 1990 and 2012*, İstanbul Bilgi University In Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree Master of Arts International Relations, 2016, pp. 43-47.

²⁸ Veysel Erdemli, *Kafkas Halklarının Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Gelişiminde Diasporanın Rolü: Türkiye Gürcüleri Örneği*, Uluslararası Gürcistan’da İslamiyet’in Dünü, Bugünü, Yarını Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Gürcistan Dostluk Derneği Yayınları, İstanbul, 2017, s. 361.